

RUUKKIEN RETKELLÄ

Mirja Turunen (toim.), Ruukkien retki. Historic Ironworks of Finland. Museovirasto & Suomen matkailuliitto. Tampere 1998. 163 sivua.

Maaseudulla sijainneet rautaruukit olivat 1600-luvulta aina 1800-luvun puoliväliin aikaansa edellä olevia suuria teollisuuskeskuk-
sia. Ennen 1860-lukua rautateollisuus oli Suomen laajin ja eniten pääomaa vaatinut teollisuudenala. Lisäksi rautaruukkien yhteyteen kuului sahoja ja myllyjä sekä muita teollisuuslaitoksia, jotka eivät liittyneet varsinaiseen rautateollisuuteen. Ruukinkartano puutarhoineen ja laajoine maatalousineen muodostivat leimallisen osan kustakin ruukista.

Suomen ensimmäiset varsinaiset rautaruukit perustettiin 1600-luvun alkupuolella läntisen Uudenmaan rannikolle. Aluksi ne käyttivät raaka-aineenaan Lohjan Ojamon malmia, mutta kaivos ehtyi pian. Ruotsin ajan rautaruukkien tärkeimmäksi malmilähteeksi tuli jo 1600-luvun puolivälissä Tukholman edustan Utön kaivos. 1600-luvun lopulta alkaen rautaruukit levittäytyivät pitkin rannikoitamme. Sisämaan ensimmäinen rautaruukki perustettiin 1746 Juankoskelle. Se raivasi tietä järvimalmia raaka-aineenaan käyttäneelle rautateollisuudelle Itä-Suomessa. Vanhojen rautaruukkien oli 1800-luvun lopulla ja tämän vuosisadan alussa vaikea pysyä teollisuuden nopean kehityksen mukana. Monista ruukeista tuli taloudellisesti kannattamattomia yrityksiä. Ennen niin vilkkaat teollisuusyhteisöt hiljenivät. Vain pieni joukko ruukeista on yhä tänä päivänä toimivia teollisuusyhteisöjä. Osa ruukeista on lähes täysin kadonnut, mutta lukuisat muut kuuluvat hienoimpien kulttuurimatkailunähtävyyksiemme joukkoon.

Ruukkien retki on suomen- ja englantinkielinen läpileikkaus vanhan rautateollisuutemme vaiheista. Kirjan alussa on johdanto raudan ja rautateollisuuden historiaan. Niitä seuraa katsaus kahdenkymme-

nenkolmen rautaruukin menneisyyteen ja nykypäivään. Lisäksi mukana on rautaruukkien joukkoon hyvin sopivat Outokummun kuparitehdas kaivoksineen sekä toisenlaista ruukkiperinnettä edustava UNESCO:n maailmanperintökohteeksi hyväksytty Verlan paperitehdas. Outokummun Harjavalan tehtaitten kautta kirjaan on liitetty Emil Cedercretzin museo. Yksittäinen koti- ja taidemuseo rikkoo kuitenkin ruukkikirjan kokonaisuuden. Nyt esiteltujen ohella Suomessa on vielä noin 60 muuta vanhaa rauta- ja metalliruukkia. Niiden joukossa on muunmuassa 1600-luvulla koko Ruotsin valtakunnan suurimpien rautaruukkiyh-
teisöjen joukkoon kuulunut Antskog, jonka esittelyä jäi kaipaamaan Ruukkien retkestä.

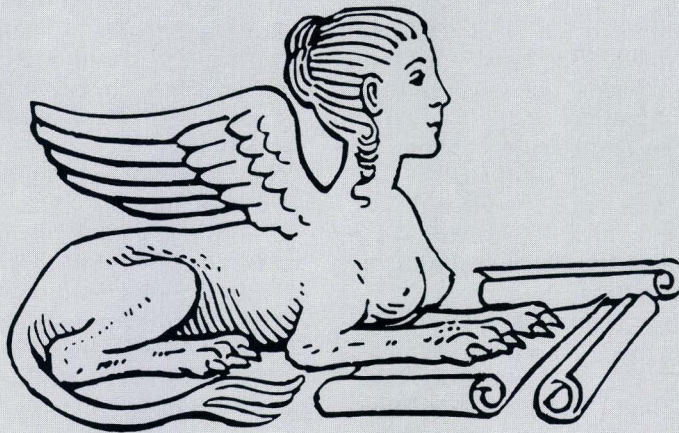
Kukin Mirja Turusen ja Erkki Härön kirjoittamista ruukkikuvauksista jakautuu kahden osaan: historiaan ja nykypäivään. Kirja onkin toisaalta johdatus Suomen metalliteollisuuden historiaan, toisaalta matkaopas monien teollisuushistoriamme merkittävimpien ja edustavimpien nähtävyyksien luo. Ruukkien tarinat on kirjoitettu selkeään asiatyyliin. Nykypäivän kuvauksissa tyyli muuttuu hausalla tavalla monin paikoin suorastaan lennokkaan maalailevaksi. Kirjassa tulevat hyvin esiin eri kohteissa tarjolla olevat palvelut, mistä on suuri apu matkailijoille. Kohteisiin tutustumista helpottavat lisäksi Erkki Härön havainnolliset kartat. Teoksen kaksikielisyys avaa ruukkien historian ja nähtävyydet myös ulkomaalaisille matkailijoille. Kunkin ruukkikatsauksen perässä on yhteystiedot, joista kohteesta kiinnostunut matkailija voi hankkia lisätietoja.

Ruukkien retken suurimmat miinukset liittyvät painoasuun ja oikolukuun. Monet kirjan kuvista ovat luvattoman suttuisia ja haaleita. Erityisesti tämä pätee tuoreimpiin

kuviin kuten kuvat Strömforsista (s. 26), Verlasta (s. 27), Fagervikista (s. 80) ja Leinperistä (s. 118). Näistä ei ole kirjapainolle mainokseksi. Eräisiin ruukkikuvauksiin, kuten esimerkiksi Kauttuaa koskevaan, on kasautunut kiusallinen määrä painovirheitä. Lyöntivirheitä vakavampia ovat kirjasta löytyvät keskeneräiset lauseet.

Kaiken kaikkiaan Museoviraston ja Suomen Matkailuliiton yhdessä julkaisema *Ruukkien retki, Historic Ironworks of Finland* on arvokas lisä sekä ruukki- että matkailukirjallisuuteemme ja sillä lienee kysyntää vielä pitkään.

Georg Haggrén

Finska Vetenskaps-Societen – Suomen Tiedeseura avaa 160-vuotisjuhlanäyttelynsä *Totuuden nimessä* Tieteiden talossa 22. syyskuuta. Näyttelyssä esitellään kaksitoista seuran tunnettua jäsentä. Esillä on muun muassa J.J. Nervanderin meteorologisia ja fyysikaalisia instrumentteja, J.J. Tikkasen luonnoksia, Elias Lönnrotin muistiinpanoja sekä nobelisti Ragnar Granitin kojeita ja tieteellisiä julkaisuja.

Näyttelyn yhteydessä ilmestyy Tiedeseuran Sphinx-sarjassa teos *Totuuden nimessä. Kaksitoista Suomen Tiedeseuran merkittävää jäsentä*.

TOTUUDEN NIMESSÄ

Suomen Tiedeseura - Societas Scientiarum Fennica 160 vuotta
Tieteiden talossa, Kirkkokatu 6, Helsinki
22. syyskuuta - 21. marraskuuta 1998